

การจัดการอาหารโคเนื้อเพื่อผลิตเนื้อคุณภาพสูง (ตอนที่ 1 การเลี้ยงโคขุน)

ผศ.ช. วิทยา สุมาลย์ สำนักพัฒนาอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์

การเลี้ยงโคขุน หมายถึง การเลี้ยงโคให้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยได้รับอาหารที่ค่อนข้างดีอย่างเต็มที่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (4-12 เดือน) คือ นอกจากจะให้โคกินอาหารหยาบ (หญ้าหรือฟาง) แล้วยังมีการให้อาหารข้น (อาหารผสม) เพิ่มเติมอีกด้วย ทำให้โคเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โคจะถึงกำหนดเข้าโรงฆ่าสัตว์ในขณะที่ยังน้อย ทำให้ได้เนื้อที่มีคุณภาพดีและขายได้ราคาดีกว่าโคที่เลี้ยงโดยให้อาหารหยาบเพียงอย่างเดียว

ประโยชน์ของการเลี้ยงโคขุนมีอยู่หลายประการ คือ

1. ลดการสูญเสียการค้ำ คือ เนื้อโคขุนที่ผลิตขึ้นในเมืองไทยและสามารถทดแทนการนำเข้าเนื้อ โคขุนจากต่างประเทศ
2. แก้ปัญหาการขาดแคลนเนื้อสำหรับบริโภคในประเทศ เพราะการเลี้ยงโคขุนทำให้ลดช่วงเวลา ในการเลี้ยงโคแต่ละตัวให้สั้นลง ทำให้ผลผลิตเนื้อโคต่อปีมีมากขึ้น
3. ส่งเสริมอาชีพและเพิ่มรายได้แก่เกษตรกร ทำให้เกษตรกรมีอาชีพเลี้ยงโคขุน หรือเกษตรกรมีที่ทำการเพาะปลูกเป็นอาชีพหลัก ยังสามารถเลี้ยงโคขุนเพื่อเสริมรายได้ นอกจากนั้นยังมีผลต่อเนื่องไปถึงเกษตรกรผู้ปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด ข้าวฟ่าง และมันสำปะหลัง เพราะสิ่งเหล่านี้ใช้ในการประกอบสูตร อาหารข้นของโคขุน
4. ทำให้อาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเป็นระบบมากขึ้น ผู้เลี้ยงแม่โคเพื่อผลิตลูกจะสามารถวางแผนการผลิตได้ เพราะแน่ใจว่าเมื่อผลิตลูกโคขึ้นมาแล้วจะมีผู้รับซื้อไปขุนในราคาที่มีมาตรฐานตามน้ำหนักและคุณภาพของโค ไม่ใช่ซื้อขายโดยใช้สายตาและความพอใจของพ่อค้าเป็นเกณฑ์

วิธีการขุนโค

วิธีขุนโค แบ่งออกเป็น 2 วิธี ตามการให้อาหาร คือ การขุนด้วยอาหารหยาบอย่างเดียว และการขุนด้วยอาหารหยาบเสริมอาหารข้น

การขุนด้วยอาหารหยาบเพียงอย่างเดียว โดยจะต้องได้รับหญ้าสดที่มีคุณภาพดี อาจตัดให้กินหรือปล่อยเลี้ยงในทุ่งหญ้า การขุนวิธีนี้ไม่แตกต่างกับการเลี้ยงโคเนื้อทั่วๆ ไปมากนัก จะต้องใช้ระยะเวลานานในการเพิ่มน้ำหนักตัวตามต้องการ อีกทั้งยังได้เนื้อที่ไม่ค่อยมีคุณภาพดีเท่าที่ควร แต่ก็อาจเหมาะสมกับความต้องการของตลาดในท้องถิ่น ซึ่งไม่ต้องการบริโภคเนื้อที่มีคุณภาพสูงมากนัก และ ค่าใช้จ่ายในการขุนวิธีนี้ก็ยังไม่แพงอีกด้วย

การขุนด้วยอาหารหยาบเสริมอาหารข้น เป็นธุรกิจการขุนโคที่ต้องลงทุนสูง มุ่งให้ได้ เนื้อโคขุนคุณภาพดี ส่งขายให้กับตลาดเนื้อระดับสูง แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ตามอายุและคุณภาพเนื้อที่ได้ดังนี้

1. **การขุนลูกโคอ่อน** ส่วนใหญ่นิยมใช้ลูกโคนมเพศผู้ เริ่มขุนตั้งแต่ลูกโค อายุได้ 1 สัปดาห์ หรือหลังจากได้รับนมแม่เลี้ยงตามกำหนดแล้ว อาหารที่ใช้คือหางนมผงเป็นหลัก ใช้เวลาขุนจนลูกโคมีอายุประมาณ 6-8 เดือน แล้วส่งโรงฆ่าสัตว์ โคจะมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วได้เนื้อที่มีคุณภาพดีส่งตลาดเฉพาะหรือตลาดระดับสูง (เรื่องตลาดโคขุนจะกล่าวโดยละเอียดในตอน ที่ 6)

2. การขุนโคหนุ่ม เริ่มขุนเมื่อโคมีอายุประมาณ 18 เดือน หรือมีน้ำหนักประมาณ 200-250 กิโลกรัม ใช้ระยะเวลาขุนประมาณ 4-6 เดือน ให้ได้น้ำหนัก 400-450 กิโลกรัม แล้วส่งโรงฆ่าสัตว์ ซึ่งเป็นการขุนเพื่อเพิ่มการ สร้างกล้ามเนื้อ แต่ยังไม่เกิดไขมันแทรกในกล้ามเนื้อ มีไขมันพอกหรือไขมัน หุ้มซาก เป็นรูปแบบการขุนที่นิยมกันแพร่หลาย เพราะใช้เวลาไม่นานแต่ได้ราคาดี ส่วนใหญ่นิยมใช้โค เนื้อลูกผสมที่ทดสอบแล้วว่ามีการเจริญเติบโตดี คุณภาพเนื้อที่ได้จะดีกว่าการขุนในรูปแบบอื่นมาก และเกษตรกรหันมายึดเป็นอาชีพกันมากขึ้นในปัจจุบัน ส่งตลาดระดับกลางและตลาดระดับล่าง มีบ้างที่ส่งตลาดระดับสูง

3. การขุนโคที่มีอายุมากหรือโคที่โตเต็มวัยแล้ว ส่วนใหญ่เป็นโคที่ปลดจากการใช้แรงงาน ซึ่งมี อายุไม่ต่ำกว่า 5 ปี เป็นการขุนเพื่อเพิ่มกล้ามเนื้อเพียงบางส่วน แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการเพิ่มไขมัน หุ้มซาก โดยไม่สนใจไขมันแทรกในเนื้อ ใช้เวลาในการขุนประมาณ 3-4 เดือน โคที่ได้จากการขุน ประเภทนี้ โดยทั่วไปนิยมเรียกกันว่าโคมัน ส่งตลาดทั่วไปหรือตลาดระดับล่างหรือตลาดลูกชิ้น

4. การขุนโคเนื้อคุณภาพ เน้นคุณภาพเนื้อที่มีไขมันแทรก เริ่มขุนเมื่อโคมีอายุน้อยประมาณ 18 เดือน หรือมีน้ำหนักประมาณ 200-250 กิโลกรัม ใช้ระยะเวลาขุนประมาณ 8-12 เดือน (เมื่อ สิ้นสุดการขุนอายุโคไม่ควรเกิน 3 -4 ปี) ให้ได้น้ำหนัก 700 กิโลกรัมขึ้นไป แล้วส่งโรงฆ่าสัตว์ที่ได้ มาตรฐานและมีกระบวนการชำแหละที่ ถูกต้องเพื่อคุณภาพของซากที่ดี เป็นการขุนเพื่อเพิ่มการสร้าง กล้ามเนื้อ มีการเกิดไขมันแทรกในกล้ามเนื้อ ส่วนใหญ่นิยมใช้โคเนื้อลูกผสมพันธุ์ยุโรปที่มีการ เจริญเติบโตดี ลักษณะโครงสร้างดี มีการจัดการด้านอาหารดี ทำให้มีการลงทุนค่อนข้างสูง แต่ราคา ขายก็ไ้ราคาดี มีตลาดแน่นอน เพราะเกษตรกรต้องเป็นสมาชิกสหกรณ์กลุ่มผลิตเนื้อโคขุนคุณภาพ เนื้อที่ได้จะดีกว่าการขุนในรูปแบบอื่นมาก เรียกว่า premium grade quality ส่งตลาดระดับสูง และ มีบ้างที่ส่งตลาดระดับกลาง

ธุรกิจการเลี้ยงโคขุน

อาจจะแบ่งธุรกิจการเลี้ยงโคขุนตามขนาดของฟาร์มได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับเล็ก เลี้ยงโคขุน 2-10 ตัว ใช้แรงงานในครอบครัว ใช้พื้นที่ที่มีอยู่เพียงเล็กน้อยเพื่อ ปลูกหญ้าแบบสวนครัว ใช้วัสดุอาหารสัตว์ที่ผลิตเองได้บางส่วน เช่น ใบกระถิน มันสำปะหลัง เป็นต้น
2. ระดับกลาง เลี้ยงโคขุน 20-60 ตัว ต้องจ้างแรงงาน
3. ระดับใหญ่ เลี้ยงโคขุน 200-300 ตัว ต้องใช้พื้นที่มาก และต้องใช้เครื่องจักรกล